

cantur fratres, adveniunt populi, personat silva voces, et venerabilis illa nox luminibus copiosis et claris laudibusque sonoris et consonis et splendoris efficitur et solemnis. Stabat vir Dei coram præsepio pietate repletus, respersus lacrymis, et gaudio superflusus. Celebrantur missarum solemnitas super præsepe, levita Christi Francisco sacrum evangelium decantante. Prædicat deinde populo circumstanti de nativitate regis pauperis, quem cum nominare vellet, puerum de Bethlehem præ amoris teneritudine nuncupabat. Miles autem quidam virtuosus et verax, qui propter Christi amorem sæculari relicta militia, viro Dei magna fuit familiaritate conjunctus, dominus Joannes de Græcia, se vidisse asseruit, puerulum quemdam valde formosum in illo præsepio dormientem, quem beatus Pater Franciscus ambobus complexans brachiis, excitare videbatur a somno. » Addi S. Bonaventura fœnum hoc præsepiti a populo reservatum, multos brutorum morbos sanasse, et pestes depulisse.

Præterea ut pauperem puerulum vestiamus et alamus, quod fiet si ejus nomine pauperibus necessaria suppeditemus. S. Vincentius, serm. de nativitate Domini refert pium quemdam mercatorem Valentia solitum fuisse singulis annis in die natali Domini ad honorem Jesu, Mariæ

et Joseph invitare ad mensam pauperulam feminam, filium infantem in brachio gestantem, necnon et pauperem senem, qui matrem et Filium comitaretur. Quod obsequium adeo Deo gratum fuit, ut mercatori moribundo Christus, Deipara et Joseph apparuerint dicentes: *Quia nos huc usque per annos singulos tam grato suscepti animo in hospitium tuum, nos vicissim te in æterna tabernacula suscipimus regnaturum.*

Denique, ut proximos etiam nostros ad præsepe Domini adducamus, quo et ipsi Christum agnoscant, venerentur et amplexentur, suasque in ulnas accipiant per s. communionem. Dicamus alter alteri: *Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc Verbum.* Relinquamus hisce feriis ludos, jocos, comessationes et ebrietates; et seria potius agamus, quorum nos feriæ natalitiæ commonefaciunt. Contemplemur Deum infantem, præsepe, fœnum, pannos; quid sibi ista velit. Hujus rei gratia S. Hieronymus in Bethlehem concessit, ut juxta illud viveret, cœlestem vitæ rationem instituens; ad idem etiam vocavit Paulam, Eustochium aliasque Romanas matronas et virgines nobilissimas. Unde meruit ut etiam mortuus juxta præsepe Domini, quod tantopere amarat, repositus conquiesceret, Romæ ad S. Mariam majorem, etc.

AUCTARIUM.

CONCIO I.

CHRISTI NATIVITAS CORDI NOSTRO IMPRIMENDA.

Quædam consideranda circa nativitatem Domini. — I. Quis est qui ad nos venit? — II. Ad quos venit? III. Quomodo venit? — IV. In quem finem venit?

THEMA.

Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc Verbum, quod factum est. Luc. II.

Pietate ac doctrina vir insignis, Ludovicus Græciensis, conc. III. in natali Domini affirmat pretiosam et inusitatam magnitudinis margaritam fuisse repertam in corde Margaritæ virginis, cui a Castello, Italiae urbe, nomen erat; postquam ea defuncta est in eo porro unione apparuisse impressam præsepis Christi nati imaginem; eoram illo vero ipsam virginem in genua provolutam. Causa tanti miraculi creditur fuisse, quod prædicta virgo nativitatem Christi frequenter meditari, cordique adeo suo quasi insculpere consueverat: servari unionem illum usque hodie in sa-

crario S. Dominici et conspici affirmat. Præclarum hoc est miraculum, auditores, quo qui aliud demonstrare voluit Deus, nisi quod magnopere ipsi placeat, si ejus nativitatem et præsepe frequenti et sorti meditatione cordi nostro imprimamus? Sic enim fore ut ipse in corde nostro quasi denuo nascatur, et in eo sibi domicilium adornet. Quid autem gloriosius quam talem hospitalem habere, domus et præsepe Filii Dei fieri? Quare ut hæc gratia nobis etiam contingat, convocemus omnes animarum nostrarum viros, et his quasi famulis stipati, transeamus usque Bethlehem una cum pastoribus, et videamus hoc Verbum.

I. Quis est, qui hodie in terram venit? Deus Filius de cœlo descendens. Quis non obstupescat, Deum in visibili et humana specie de cœlo descendere? Quanta cœli distantia a terra? Quæ illius cum hac communicatio? Et tamen hodie Deus inclinavit cœlos, et descendit, ait Psalmista, Ps. XVII. quasi diceret: Totam suam aulam detulit ac transtulit secum in terram, ut jam terra cœlo similis, et quasi unum quid cum ipso fieret. Ubi

enim est imperator, ibi et aula ejus; ubi Deus, ibi et cœlum. Atque ita sane loquitur Clemens Alexandr. ad gentes: *Terram mutat in cœlum Dei agricola, etc.* Magni æstimant homines, si in suam civitatem imperator transferat aulam suam; inde enim illi civitati quam plurima emergunt commoda, plurimæ divitiæ, maximus honor, nominis splendor, legatorum et nobilium confluxus, gratiosa spectacula, gratiæ et privilegia, etc. Quid non putamus Dei Filium detulisse secum in terram, quando ad eam inclinavit cœlos? Hinc jam non mirum, toties Ecclesiam militantem appellari *regnum cœlorum* ab ipso Christo: non mirum in ipsa reperiri privilegia et gratias plane cœlestes, panem angelorum, viros sanctos, angelorum cum hominibus commercia, virtutes plusquam humanas et angelicas, sacerdotes cœlesti et plusquam angelica potestate consecrandi eucharistiam et dimittendi peccata præditos, sacramenta divina, doctrinam et dogmata cœlestia, conversationem religiosorum angelicam, tot in mundo templa et monasteria, plurima passim miracula, etc. Hæc enim omnia sequuntur Dei in terras descensum. Quantum vero est hoc, ut summus cœli imperator in hunc mundi pagum se demittere, ibique inter homines voluerit habitare! Quantum hoc nobis decus et ornamentum! Quantum honor et divitiæ! Quantam parare lætitiæ debet! Sane Hebræi, quando viderunt in deserto panem mirabilem, omni dulcedine præditum, de cœlo ad se delapsum, præ admiratione exclamarunt: *Manhu! Quid est hoc?* Exod. XVI. quasi dicerent: Quale hoc donum? Qualis panis in cœlo ab angelis confectus? Qui sumus nos, ut cœlestem et angelorum panem manducemus? At vero istud parum est, respectu doni illius, quod hodie percipimus, estque panis vivus de cœlo descendens, ipse Dei Filius. Qui sumus nos, ut hunc panem accipiamus? Si vel angelus unus specie visibili de cœlo ad nos venisset, missus a Deo, jure meritissimo gratulari nobis deberemus, necnon Dei clementiam maximopere admirari et extollere; non secus ac Tobias cum familia sua, quando audiens Raphaellem de cœlo ad se missum, coram se assistere, tremens cecidit in terram, et tribus horis prostratus jacens, Deum benedixit, Tob. XIII. Quid enim plus est angelum unum, an Dominum angelorum e cœlo ad nos descendere? Gentiles erant Lystrenses; hi tamen, ubi viderunt claudum a Paulo erectum, in stuporem acti, levaverunt vocem suam Lycaonice dicentes: *Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos;* tauros quoque et coronas afferebant, ut Paulo et Barnabæ sacrificarent, Act. XIV. Errarunt quidem isti in personis apostolorum, satis tamen osten-

dunt nobis, quid sentire debeamus, quando cogitamus Deum in persona verissime hominibus similem factum ad nos descendisse. Mirari enim et stupere ob tantum beneficium, Deum benedicere, sacrificiis et laudibus celebrare, toto peccatore exultare, et calentibus lacrymis donum hoc cœleste, quod angelis stupendum est, excipere nos docet; uti fecit S. Augustinus ad fidem conversus, qui lib. IX. conf. c. VI. sic scribit, hoc beneficium expendens: «Nec satiabar illis diebus dulcedine mirabili, considerare altitudinem consilii tui super salutem generis humani. Quantum flevi in hymnis et canticis tuis, suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter? Voces illæ influebant auribus meis, et eliquabatur veritas tua in cor meum, et currebant lacrymæ, et bene mihi erat cum eis.»

II. Ad quos venit et quorum gratia? Ad nos et propter nos homines, amicitiam singularem nobiscum contracturus. Quis hic non iterum et multo magis obstupescat? *Quid enim est homo, quod memor es ejus,* ait David, *aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Ps. VIII. et Job. c. VII. *Quid est homo, quia magnificas eum? Aut apponit erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo:* rursum David, Ps. CXLIII. *Quid est homo, quia innotuisti ei, aut filius hominis, quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, etc.* Neque solum vanitas est homo, sed præterea, quando a Deo est visitatus, Dei ipsius inimicus et omni scelere contaminatus erat. Etenim mundus eo tempore, quo Christus in terram venit, maxime corruptus erat et sceleribus immersus, uti indicat apostolus ad Rom. V. iis verbis: *Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.* Erant enim tunc per universum orbem omnia referta Cimeriis tenebris, idololatria, erroribus, superstitionibus, et quæ inde oriuntur, vitiis omnis generis immanibus: Judæi quoque plerique, qui tunc soli Dei veri notitiam habebant, plurimis fidei tenebris et ignorantibus scatebant æque ac peccatis; ita ut pauci valde inter illos recte ambularent. Quam ob causam videtur Christus nasci voluisse media hieme mediaque nocte, ut indicaret, quanta tunc in mundo sterilitas bonorum operum, quantum frigus in Dei cultu, quantæ tenebræ et ignorantia tunc in terra forent. Quis enim media nocte tunc orabat, aliave pia opera faciebat? Omnes suæ quieti vacabant, et quam plurimi in voluptatibus et libidinibus per noctem se volutabant. Tunc ergo venit Christus quod bene advertit Isaias, c. IX. dicens: *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.* In umbra mortis habitabant, quia ut umbra corpori, ita tunc mortales proximi morti æternæ erant, tenebrosi et nigri, destituti luce

fidei et gratia. Jam ergo ad hujusmodi homines descendit, ad impios, rebelles, refractarios; quod indicat idem Isaias, c. VII. quando impio et contumaci regi Achaz obtulit Deus miraculum, in signum liberationis ab hostibus, ipsi concedendæ; et respicienti ac dicenti: *Non petam*, nihilominus dedit dicens: *Propter hoc* (quia scilicet Deum assidua verba impietate irritatis, et auxilio ejus diffiditis) *dabit Dominus ipse vobis signum: ecce Virgo concipiet et pariet filium*, videlicet Messiam. Non ita sane mundus agit, qui perduellibus et præfractis omnem gratiam subtrahit nedum ut in se illorum miseras suscipiat, aut pro ejus liberatione aliquid expendat. Patet exemplo Mauriti imperatoris, qui cum expertus esset milites suos, contra Chaganum missos, crebras seditiones movisse, et in parendo contumaces fuisse, ideoque non semel hosti succubuisse, postea ab eodem Chagano in prælio captos supra 12000. noluit redimere, licet hostis pro singulis nonnisi singulos nummos, ac demum dimidios tantum postularat; sed permisit eos hostili gladio omnes enecari, ut refert Cuspinianus. Quando hic imperator ad suum militem liberandum in Pannoniam descendisset, qui nec obolo quidem redimere eum voluit? Verum quidem est, succensum id ipsi fuisse, quia avaritiam et crudelitatem sapiebat; at nequaquam succenseri poterat Deo, si humano generi, quod ei toties rebelle contumaciter repugnarat et imperia detractarat, seque ipsum temere hostili gladio exposuerat, nullum prorsus auxilium aut redemptionis lytrum, ne dicam proprium Filium liberatorem misisset. Certe Elias evocatus e monte Carmeli ad Ochoziam regem, qui patrem Achab secutus, deos alienos sectatus erat, ut vitam et sanitatem (juxta opinionem Abulensis) ipsi impetraret, noluit descendere, sed semel et iterum duas militum cohortes (utique rege idololatra nihilo meliores) ad se missas, igne cœlesti perdidit, ac tertio quidem descendit; sed nonnisi mortem regi annuntiavit, IV. Reg. I. At non ita cum genere humano egit Deus; sed e cœlesti suo habitaculo, etiam non vocatus, descendit ad rebelles, impios et refractarios mortales, ut salutem et liberationem ab æterna morte eis impertiret. Quis hanc tantam dignationem et clementiam satis admiretur et dignis extollat laudibus? Non petierunt illi signum, quo redimerentur; neque suis precibus evocarunt liberatorem; quin potius contra nitendo, quasi dixerunt: *Non petam*. Nihil tamen hoc obstante, ecce dedit eis signum, maxime stupendum: ex Virgine Salvatore.

III. Quo modo venit? Prorsus admirando. Primo, in carne humana et passibili, morti et dolo-

ribus, aliisque miseriis, frigori, æstui fami, siti, lassitudini obnoxia. Poterat sane Dei Filius venire ad nos in corpore assumpto, quale efformant sibi angeli, nullius passionis capaci; poterat in glorioso, et quidem jure optimo, cum originali culpa vacaret, et animam beatam ac glorificatam haberet. At non ita venit, sed in corpore passibili, ut miseras nostras degustare, sicque infirmitatibus nostris compati, ac demum liberius ac confidentius nobiscum agere posset. Typum in hac re suum præmisit Moysen, qui cum in monte Sinai ex consortio Dei splendidam nactus esset faciem, ita ut Hebræi non possent in eam intendere, (II. Cor. III.) posuit velamen super faciem suam, ut liberioris colloqui daretur ei copia, Exod. XXXIV. Sic enim et ipse Christus Dominus velum carnis humanæ passibilis obduxit gloriæ suæ: quia si in glorioso corpore ad nos venisset, non potuissemus cum ipso tam libere conversari aut splendorem ejus ferre, nec ipse pro nobis ad justitiæ rigorem satisfacere. Quemadmodum ergo David non in thorace æneo Saulis, sed in rusticano suo sago cum Goliatho congredi voluit; ita et Dei Filius in passibili corpore ad prælium descendit contra diabolum: *Habemus ergo pontificem, qui possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia*, ad Hebr. IV.

Secundo, in corpore infantili primum, more aliorum hominum. Quis et hoc non admiretur? Poterat enim mox perfecti viri corpus assumere, quale Adam a Deo accepit a Deo efformatum: sed magis ei placuit corpusculum infantile; tum ut per omnia fratribus suis assimilaretur, (Hebr. II. XVII.) sicque dulcius et tenerius nos ad amorem suum traheret, nec quisquam ab eo jam refugeret, quem non gladio armatum, nec viribus pollentem, sed plane debilem, suavem et infantem cernimus; tum ut salutis nostræ negotium tractare a teneris inciperet, lacrymando, patiendo, obediendo et permittendo se aliorum manibus alligandum, infasciandum, cibandum tametsi quoad mentem et intelligentiam aliasque doctes vir jam perfectus esset; tum denique ut nobis ab ipsis incunabulis, humanitatis, patientiæ, mortificationis et obedientiæ præclarissima exempla daret, adeoque id doceret quod postea edixit: *Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*, Matth. XVIII.

Tertio, in summa paupertate; quæ apparet ex alieno eoque vilissimo tugurio, ex præsepi et substrato feno, ex villibus panniculis, et defectu famulæ et obstetricis, cujus vicem obire ipsa ejus mater debuit. Nimirum sicut pauperes defectu suppellectilis rem eandem ad plures usus adhibent; lodice pro pallio, tunica pro culcitra, scam-

no pro lecto, trunco pro mensa utuntur: sic etiam Salvator noster stabulum pro domo, præsepe pro lecto, fœnum pro plamis, pannos pro induciolo, halitum bovis et asini pro foco accipit; licet totius mundi Dominus esset, quod profecto summe admirandum. Sed nimirum voluit nos docere sanctum et salutarem aulicismum, eligens in mundo postremum locum (sicut etiam postea verbo docuit Luc. XIV.) nobis relinquens honoratiorem: ipse intrare stabulum, cedere aliis diversorium. Cujus etiam rei typum præmisit in area fœderis, quam usque ad structuram templi permisit habitare sub pellibus, II. Reg. VII. (quod non sine dolore sensit David, dicens ad Nathan: *Vides ne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium?*) et postea quoque in templi obscurissimo et angustissimo loco, adeoque in caligine, III. Reg. VIII. Ita enim sibi angustum et obscurum in hoc mundo delegit locum, nobis laxum et lucidum permisit, ut observat Theodoretus. Denique, paupertatis mundo prius exosæ, præclara bona et commoda nobis commendare, divitiarum vero pericula demonstrare voluit.

IV. Quem in finem venit? Non sane propter se aut ullum suum commodum, cum nullius indigeret, ditissimus in seipso, sed ut nos ditaret. Alii reges veniunt ut tributa a subditis accipiant, aut pœnas a reis exigant, aut suæ voluptati operam dent. Non ita Dei Filius, sed *factus est principatus super humerum ejus*, ait Is. c. IX. de Christo nato loquens. Non posuit principatum suum super humeros subditorum, uti faciunt alii fere principes, sed potius onera nostra super humerum suum, pœnas nobis debitas in suo corpore luiturus. Vidit nimirum genus humanum (in parabola illius hominis, Luc. X.) descendisse ab Jerusalem in Jericho, culpa quidem ac temeritate sua incidisse in latrones, ab iisque miserum in modum esse non despoliatum modo, sed etiam plurimis vulneribus undique concisum, adeoque morti proximum. Misericordia igitur motus, descendit de equo gloriæ suæ, et imposuit id in jumentum, corpus scilicet suum, ut sanitati restitueret. Sed non explicat parabola illa, quantum illa sarcina gravavit ac sauciavit dorsum corporis Christi. Hoc igitur exemplo istud explicemus. Accedit superiore sæculo, anno 1542. ut Saxoniam dux Mauritius profectus in Turcas, juvenis animosus e castris quodam die progressus, uno solo comitante ephebo velut armigero, cum in Turcas aliquot irruisset, manus conserebat, equoque confosso in terram effunderetur. Ita inter strictos Turcarum acinaces dum jacet, ephebus ejus fidelissimus toto corpore super eum

incubuit, jacentemque protegens, tantisper hostem sustinuit, donec equites supervenere, qui principem eriperent. Ipse famulus, multis vulneribus acceptis, in castra relatus non multo post interiit. Refert Sleid. l. XV. auctor alioquin de catholica fide male meritus. Fuit sane genus humanum simile huic principi; sua enim culpa et temeritate incidit in hostes suos capitales, dæmones, a quibus equo gratiæ excussum et pessime mulctatum, nonnisi præsentissimam mortem inter eorum manus expectabat. At ecce tibi, Dei Filius de cœlo delapsus, super id incubuit, dum carnem nostram suscepit, et in suo corpore tot vulnera excepit, quot postea in passione inflictæ ei fuere. Sic ipse quidem nos servavit, suam vero vitam interim amisit. Quis hoc tantum beneficium satis prædicabit? Quod ephebus ille fecit, jure aliquo fecit, utpote servus domino. At quis unquam audiit, quod hoc dominus servo fecerit? Tantus præsertim tantillo? Deus homini? Facile intelligimus neque miramur, quod egit Abraham, quando pro filio suo immolavit arietem: at quis capere posset, si, pro servando ariete, immolasset filium? Hominem pro Deo immolari decet; at Deum pro homine mori, quis non mirabitur? Hujus porro sacrificii schema jam exhibuit Dei Filius in ipso præsepio, ut bene dixerit Isaias: *Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus*. Principatus crux est; hanc jam a tenebris gestare cepit, uti expendit noster Alphonsus Salmeron, in tom. de infantia Christi. « Nascitur infans ac velut idiota, qui fari nescit; passionis tempore, ut stultus ac nesciens Herodi ac Pilato respondere, deridetur: nascitur nudus coram matre; exaltabitur nudus in cruce coram omnibus. Cum oritur, locum non habet in diversorio: dum vivit, nec Jerusalem, nec alibi locum habebat, ubi caput suum reclinaret: in morte neque sepulturam propriam habuit. Rursus nascitur sub mediam noctem, morietur post meridiem in densissimis eclipsis tenebris. Natus a matre vincitur fasciis et ligatur: verum instante nec crudeliter manibus pedibusque funibus constringetur. Dum infans est, sinit se gestari a matre ut impotens et imbecillus: at post hæc Judæorum furore trahetur, et in alto crucis loco sustinebitur. Cœpit, ubi primum natus est, vagitu et ejulatu et lacrymis genas perfundere: sed hunc planctum perfecit ac gemitum, quando ut apostolus ait: *Cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia*. Quærit, dum puer est, pectus matris, ut calore simul et lacte foveatur alaturque: at nudus erit in passione, atque ejus siti vehementissimæ acetum et fel porrigetur. Na-

